

Een weg uit de asielopvangcrisis

GESPREKSNOTITIE VOOR RONDETAfelGESPREK OVER DE
SPREIDINGSWET, TWEDE KAMER, 25 MEI 2023

De Adviesraad Migratie brengt de volgende punten naar voren:

- 1) Doorgaan met de crisisaanpak van de asielopvang is géén optie
- 2) Het is goed dat er een wettelijke opvangtaakstelling voor gemeenten komt
- 3) Maar dit wetsvoorstel is te complex en zet de onderlinge solidariteit tussen gemeenten onder druk
- 4) Alternatief: volg de systematiek voor het huisvesten van statushouders

Doorgaan met crisisaanpak asielopvang is géén optie

Er woedt al jaren een hardnekkige crisis in de asielopvang. De beelden van asielzoekers die in de zomer van 2022 in Ter Apel buiten sliepen, staan nog helder op het netvlies. De Adviesraad Migratie constateerde medio vorig jaar samen met de Raad voor het Openbaar Bestuur dat de opvang door de semipermanente crisisaanpak regelmatig door de humanitaire ondergrens zakt, asielzoekers en statushouders een valse start krijgen en het maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak voor de opvang voortdurend onder druk staat.¹

In het huidige systeem is het COA voor het opvangen van asielzoekers afhankelijk van de vrijwillige medewerking van gemeenten. Dat werkt niet. Meer dan de helft van de gemeenten stelt geen duurzame opvangvoorzieningen beschikbaar. En de voorzieningen die er wel zijn, zijn niet eerlijk over het land verdeeld. Het Noorden van Nederland vangt sinds jaar en dag relatief gezien de meeste asielzoekers op. Deze crisis voor asielzoekers, statushouders, gemeenten en de samenleving als geheel duurt al veel te lang. Dit jaar worden er ruim 70.000 asielzoekers verwacht en volgens de prognoses zet de stijging van het aantal asielzoekers daarna verder door. Vóór 1 januari 2024 zijn maar liefst 40.000 nieuwe opvangplaatsen nodig. De urgentie en de behoefte aan een langetermijnperspectief is groter dan ooit. Doorgaan met de crisisaanpak is géén optie. Er moet nu een duurzame oplossing komen.

Het is goed dat er een wettelijke opvangtaak voor gemeenten komt

De Adviesraad Migratie onderstreept het belang van een duurzaam stelsel waarin de opvang van asielzoekers door middel van een wettelijke taakstelling voor gemeenten eerlijker en evenwichtiger over ons land wordt verdeeld. De raad adviseert om:

- Gemeenten wettelijk te verplichten opvangvoorzieningen voor asielzoekers ter beschikking te stellen
- De IND en het COA meerjarig stabiel te financieren, en
- Gemeenten maximaal de ruimte te geven om opvangvoorzieningen te realiseren die fysiek en sociaal zijn ingebed in de lokale samenleving.

Positieve elementen in het wetsvoorstel

De adviesraad onderschrijft de uitgangspunten van solidariteit, betere spreiding en het voorkomen van crisishulpverlening. We zijn naast de beoogde wettelijke taakstelling positief over:

- De keuzevrijheid die gemeenten krijgen om zelf te bepalen of ze de bij hen belegde taakstelling realiseren door middel van een of meerdere opvangvoorzieningen
- De mogelijkheid flexibele opvangvoorzieningen te organiseren, waar niet alleen asielzoekers worden opgevangen, maar ook andere aandachtsgroepen tijdelijk kunnen worden gehuisvest

¹ [Asielopvang uit de crisis | Publicatie | Adviesraad Migratie.](#)

- De mogelijkheid dat een opvangvoorziening ook door of onder verantwoordelijkheid van het college van B en W wordt geëxploiteerd.

Maar voorstel is te complex en zet onderlinge solidariteit onder druk

Het wetsvoorstel is een politiek compromis, waarin is geprobeerd balans te vinden tussen vrijwillige medewerking en verplichte uitvoering. Dat heeft geresulteerd in een getrapte 'ramings- en verdeelcyclus', waarin gemeenten en provincies door middel van verschillende financiële verstrekkingen eerst verleid worden de opgave vrijwillig onderling te realiseren, voordat een bindend verdeelbesluit wordt opgelegd. In de voorgestelde cyclus blijft echter te lang onduidelijk wat de precieze taakstelling is. Dat is niet alleen problematisch voor gemeenten, maar ook voor de samenleving als geheel. Het verstrekken van financiële bonussen kan bovendien de onderlinge solidariteit tussen gemeenten onder druk zetten. Dat druist in tegen de kern van de zaak, namelijk dat het een maatschappelijke opgave is om asielzoekers duurzaam kwalitatief goede opvang te bieden en dat het een gedeelde verantwoordelijkheid is van alle gemeenten.

Alternatief: aansluiten bij systematiek huisvesten statushouders

Het alternatief is een wettelijke taakstelling voor *alle* gemeenten, naar rato van het inwoneraantal. Een vergelijkbare wettelijke verplichting en verdeelsystematiek bestaat al voor het huisvesten van statushouders. Die taakstelling is algemeen geaccepteerd en werkt naar behoren. Een dergelijk systeem geeft direct duidelijkheid over de taakstelling, is eenvoudig en transparant. Ook spreekt het daadwerkelijk de onderlinge solidariteit tussen gemeenten aan, want iedere gemeente moet meedoen. Dat werkt alleen als zij de ruimte krijgen om te bepalen hoe zij die opvangvoorzieningen samen met andere gemeenten in de regio zo kunnen realiseren dat ze goed zijn ingebed in de lokale samenleving. Dat biedt de meeste kans op 'eigenschelijke opvang' en daarmee op acceptatie in de lokale samenleving. Dat komt het maatschappelijk draagvlak voor de asielopvang ten goede.

Gemeenten werken al samen aan maatschappelijke opgaven op tal van terreinen en daar zijn ze goed in. Gelet op die ervaring mag erop worden vertrouwd dat zij ook samen opvanglocaties voor asielzoekers beschikbaar kunnen stellen. Als de taakstelling voor iedere gemeente geldt en ruimte voor lokaal en regionaal maatwerk wordt geboden, zal het opvangen van asielzoekers, net als het huisvesten van statushouders, een vanzelfsprekendheid worden.

Aansluiten bij de systematiek van de Huisvestingswet maakt het ook mogelijk de opvang- en huisvestingsopgaven in samenhang te bekijken en de verschillende taakstellingen onderling te verdelen. Uitgangspunt daarbij zou moeten zijn dat asielzoekers met perspectief op een status ook in de regio van opvang worden gehuisvest. Op die manier komt er ook beter een doorgaande lijn tussen opvang en huisvesting, waardoor een zekere binding van de asielzoeker met zijn opvangregio kan ontstaan.

Kortom, het is cruciaal dat er zo snel mogelijk een wet komt die een beroep doet op de solidariteit tussen gemeenten om hun maatschappelijke taak te volbrengen. Heldere afspraken zijn nodig voor gemeenten zelf, voor asielzoekers en voor de ontvangende samenleving. Het is beter als aangesloten wordt bij de systematiek van de Huisvestingswet, maar nog langer in de crisisstand blijven staan is geen optie.